

ОБЛІК І ОПОДАТКУВАННЯ

DOI: <https://doi.org/10.32782/2521-666X/2025-91-9>

УДК 330.133:339.562»364»

Боярова О.А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку та оподаткування,
Національний університет біоресурсів і природокористування України

Boyarova Olena

National University of Life and Environmental Sciences of Ukraine

ОБЛІК ТОВАРІВ КРИТИЧНОГО ІМПОРТУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: ПРОБЛЕМИ ТА НАПРЯМИ ВДОСКОНАЛЕННЯ

THE ACCOUNTING FOR CRITICAL IMPORTED GOODS UNDER MARTIAL LAW: PROBLEMS AND AREAS FOR IMPROVEMENT

У статті розглядаються проблемні аспекти бухгалтерського обліку товарів критичного імпорту в умовах воєнного стану. Обґрунтовано актуальність дослідження, зумовлену зростаючим значенням критичного імпорту для забезпечення безперервного функціонування стратегічних секторів економіки, зокрема оборони, охорони здоров'я та продовольчої безпеки. У роботі проаналізовано нормативно-правові передумови виникнення терміна «товари критичного імпорту» та визначено ключові особливості їх облікового відображення. Обґрунтовано необхідність уніфікації підходів до первинної документації, впровадження цифрових рішень в облік критично важливих поставок. Запропоновано шляхи вдосконалення облікової практики із урахуванням сучасних викликів, що дозволить підвищити достовірність фінансової звітності, прозорість операцій із залучення валютних ресурсів та ефективність управління критичними запасами в період надзвичайних ситуацій.

Ключові слова: товари критичного імпорту, запаси, облік, імпорт, первісна вартість, курсові різниці, валютні операції, аналітичний облік, фінансова звітність.

The purpose of this article is to identify and systematize the problematic aspects of accounting for critical import goods under martial law, as well as to justify practical approaches for improving the methodology of their accounting, taking into account current regulatory, currency, and customs restrictions. The subject of the study includes methodological and organizational aspects of accounting for operations related to critical imports in the context of wartime conditions and regulatory constraints. The article examines the problematic issues of accounting for critical import goods under martial law and currency restrictions in Ukraine. The relevance of the study is substantiated by the increasing importance of critical imports for ensuring the uninterrupted operation of strategic sectors of the economy, including energy, defense, healthcare, and food security. The paper analyzes the legal and regulatory prerequisites for the emergence of the term “critical import goods” and defines the key features of their accounting representation. It is established that despite the presence of general approaches to import accounting in the national accounting standards and IFRS, the lack of specialized regulations and methodological guidance complicates the practical accounting of critical imports. The article generalizes scholarly viewpoints on determining the recognition date of goods, the specifics of currency regulation, exchange rate differences, documentation requirements, and the formation of the initial cost of imported assets. The main characteristics of critical import goods are presented. The need for the unification of approaches to primary documentation, the creation of analytical accounting registers, and the implementation of digital solutions for the accounting of critical imports is substantiated. The paper proposes ways to improve accounting practices in view of current challenges, which will contribute to the reliability of financial reporting, transparency in foreign exchange operations, and efficient management of critical stockpiles during emergencies.

Keywords: critical import goods, stocks, accounting, import, initial value, exchange differences, currency transactions, analytical accounting, financial reporting.

Постановка проблеми. В умовах воєнного стану, економічної нестабільності та обмежених валютних ресурсів України питання обліку товарів критичного імпорту набуло особливої ваги. Товари критичного імпорту – це продукція, безперебійне постачання якої є життєво необхідним для функціонування економіки, забезпечення обороноздатності держави, стабільності енергетичної та медичної сфер, продовольчої безпеки.

Наявність спеціального переліку таких товарів, затвердженого органами державної влади, зумовлює специфічний підхід до їх обліку, оподаткування та валютного регулювання. Водночас часті зміни в нормативно-правовій базі, складнощі в митному оформленні, валютні обмеження, а також ризики помилок в бухгалтерському обліку та податкових розрахунках створюють значні виклики для підприємств-імпортерів.

З огляду на вищезазначене, формування чіткої, прозорої та адаптивної системи обліку товарів критичного імпорту є надзвичайно актуальним завданням як для практичної діяльності підприємств, так і для розвитку бухгалтерської науки. Такий облік має забезпечувати не лише відповідність чинному законодавству, а й оперативне управління ресурсами, прозорість у фінансовій звітності та належний контроль з боку регуляторів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика обліку зовнішньоекономічної діяльності, зокрема імпорту, є предметом уваги багатьох вітчизняних і зарубіжних науковців. Проте питання обліку саме товарів критичного імпорту, яке набуло особливої значущості після початку повномасштабної збройної агресії росії проти України у 2022 році, поки що залишається недостатньо опрацьованим у науковій літературі.

Загальні підходи до бухгалтерського обліку імпортних операцій розглядалися у працях таких науковців, як: Владичин М.Б. досліджує питання організація обліку зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств [1]; Чирка Д.М. акцентує увагу на документальному забезпеченні операцій на підприємствах зовнішньоекономічної діяльності [13]; Рета М. В. висвітлює питання облікового забезпечення операцій в іноземній валюті [12]; Гордополов В. Ю. розробив модель документообігу експортних та імпортних операцій відповідно до етапів їх здійснення на підприємстві та запропонував зміни до законодавства в частині переоцінки вартості імпортованих товарів до моменту визнання їх повної первісної вартості в бухгалтерському обліку [2].

Після 2022 року з'являються перші аналітичні матеріали, присвячені обліку імпорту і зокрема товарів критичного імпорту з урахуванням нових умов: Чиркова Ю., Ткачук Б. звернули увагу на податкові

аспекти та особливості оподаткування зовнішньоекономічних операцій під час воєнного стану в Україні [14]; Матвеев М., Лебедченко В., Гайдай Г. акцентують увагу на регулювання ЗЕД в умовах війни [4]; Мирончук В., Матвеев М., Голомша Н. розглядають митні процедури забезпечення зовнішньоекономічних операцій під час воєнного стану в Україні [5].

На думку Мозгової Г., Євтушенка В. та Стовбуненка Д. імпортна діяльність реалізується на рівні суб'єкта господарювання, що надає підприємствам можливість самостійно обирати іноземних партнерів, визначати види, обсяги та строки постачання продукції для укладення зовнішньоекономічних контрактів. Зазначена діяльність також охоплює процес формування цін та визначення вартості контрактів, будучи невід'ємною складовою виробничо-комерційної активності підприємства як на внутрішньому, так і на зовнішньому ринку [6].

Однією з ключових проблем імпоротної діяльності є потреба у фінансовому забезпеченні оплати ввезених товарів критичного імпорту. За умов хронічного дефіциту поточного рахунку платіжного балансу Україна змушена звертатися до зовнішніх джерел фінансування, зокрема міжнародних кредитів і фінансової допомоги, а також стимулювати приплив іноземного капіталу. Водночас імпорту не слід розглядати виключно як негативне явище або як плату за доступ до зовнішніх ринків. Він виступає вагомим джерелом фінансових надходжень у країну та супроводжується низкою значущих макроекономічних ефектів.

Попри наявність окремих розрізнених досліджень, системного підходу до розробки єдиної методики бухгалтерського обліку критичного імпорту, яка враховувала б динамічне регуляторне середовище, поки що не сформовано. Залишається відкритим питання практичного застосування чинних стандартів бухгалтерського обліку (НП(С)БО та МСФЗ) у частині формування собівартості імпортованих критичних товарів, з урахуванням логістичних, митних та валютних витрат, податкових розрахунків.

Таким чином, подальші дослідження в цьому напрямі є доцільними та своєчасними, оскільки мають на меті вдосконалення облікової практики підприємств в умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення економіки України.

Метою статті є виявлення та систематизація проблемних аспектів бухгалтерського обліку товарів критичного імпорту в умовах воєнного стану, а також обґрунтування практичних підходів до вдосконалення методики їх обліку з урахуванням сучасних регуляторних, валютних та митних обмежень.

У межах поставленої мети в статті вирішуються такі завдання: розкрити економічну сутність та нормативно-правові аспекти категорії «товари кри-

тичного імпорту» в контексті сучасних викликів; проаналізувати стан та особливості бухгалтерського обліку операцій із критичним імпортом в умовах воєнного стану; виявити ключові проблеми організації обліку та документального супроводу таких операцій на підприємствах та обґрунтувати напрями вдосконалення методичних підходів до ведення обліку товарів критичного імпорту.

Предметом дослідження є методичні та організаційні аспекти бухгалтерського обліку операцій з обліку товарів критичного імпорту в умовах воєнного стану та регуляторних обмежень.

Виклад основного матеріалу. Товари критичного імпорту – це матеріальні ресурси, постачання яких із-за кордону є пріоритетним для забезпечення безперервного функціонування ключових секторів економіки та життєдіяльності країни в умовах надзвичайних обставин, зокрема воєнного стану.

Товари критичного імпорту – це товари, імпорт яких вважається життєво необхідним для забезпечення функціонування економіки, підтримання життєдіяльності населення, систем безпеки, охорони здоров'я, енергетики, транспорту, оборонної сфери тощо.

У період дії воєнного стану в Україні цей термін набув офіційного значення, закріпленого в нормативно-правових документах, зокрема в постановах Кабінету Міністрів України та рішеннях Національного банку України.

У 2022 році НБУ і КМУ розробили перелік товарів критичного імпорту, імпорт яких дозволяється за умов валютного контролю. Цей перелік регулярно оновлювався відповідно до потреб економіки, гуманітарної ситуації та логістичних викликів.

Відповідно до постанови Кабінету Міністрів України № 153 від 24 лютого 2022 р. та внесених до неї змін (№ 161, 167, 173, 191, 203, 211, 219, 226, 244), товари критичного імпорту – це категорія това-

рів (згідно з УКТЗЕД), імпорт яких визнається пріоритетним на національному рівні та зумовлює право проведення транскордонних валютних операцій навіть при валютних обмеженнях [11].

Мозгова Г. В., Євтушенко В. А., Стовбуненко Д. Д. обґрунтовують фактори й умови, що впливають на виконання імпорتنих операцій, однак товари критичного імпорту потребують додаткових умов [6].

На рис. 1 представлено основні ознаки товарів критичного імпорту.

Статус «критичного» товар набуває виключно у випадку його включення до офіційного переліку товарів критичного імпорту, який затверджується Кабінетом Міністрів України або іншим уповноваженим державним органом, зокрема Національним банком України. Формування та оновлення цього переліку здійснюється з урахуванням поточної економічної ситуації, а також зовнішньо- та внутрішньополітичних чинників, зокрема безпекових ризиків. Така динаміка оновлення дозволяє оперативно реагувати на зміни у потребах національної економіки та забезпечувати безперебійне функціонування критичних сфер господарської діяльності.

Товари критичного імпорту відіграють життєво важливу роль у забезпеченні стабільного функціонування ключових секторів економіки та підтриманні життєдіяльності населення. До таких товарів можуть належати оборонна продукція, лікарські засоби, сільськогосподарська техніка, паливно-енергетичні ресурси, продукти харчування, засоби зв'язку, комплектуючі для об'єктів інфраструктури тощо. Їх імпорт здійснюється з метою забезпечення безперервної діяльності оборонного сектору, об'єктів критичної інфраструктури, державних інституцій, закладів охорони здоров'я, промислових, аграрних підприємств та інших стратегічно важливих суб'єктів.

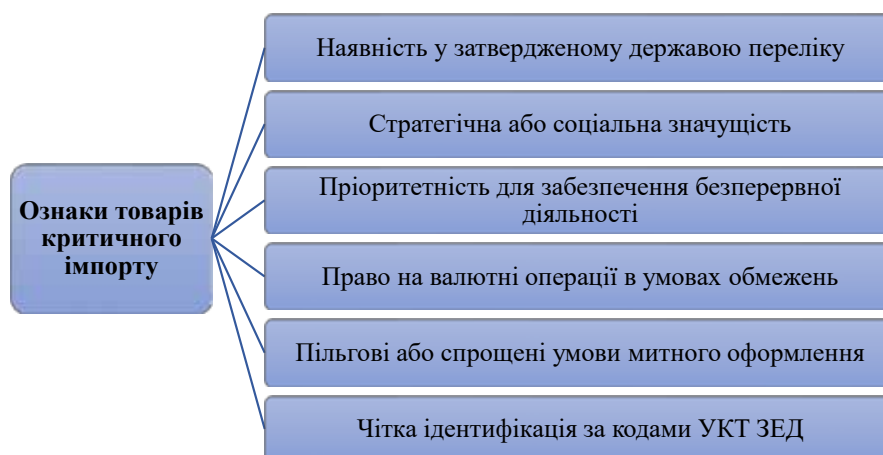

Рис. 1. Основні ознаки товарів критичного імпорту

Джерело: сформовано автором

За умов дії валютних обмежень, викликаних, наприклад, нестабільністю платіжного балансу або впливом воєнного стану, виключно для імпорту товарів із затвердженого переліку критичного імпорту дозволяється придбання іноземної валюти та здійснення міжнародних платіжних операцій за зовнішньоекономічними контрактами. У низці випадків такі товари підпадають під дію спеціальних режимів митного регулювання, зокрема можуть користуватися спрощеними процедурами митного оформлення або тимчасовими пільгами щодо оподаткування.

Усі позиції в переліку товарів критичного імпорту визначаються відповідно до кодів Української класифікації товарів зовнішньоекономічної діяльності (УКТ ЗЕД), що забезпечує точну ідентифікацію продукції під час здійснення митних процедур і валютного контролю [11].

Попри високу значущість критичного імпорту в умовах кризових економічних і безпекових викликів, на сьогодні у вітчизняній нормативно-правовій та методологічній базі відсутнє чітке регламентування порядку ведення бухгалтерського обліку саме операцій з критичним імпортом. Це породжує низку проблем, які ускладнюють формування достовірної фінансової звітності та ефективне управління відповідними ресурсами.

Відсутність чітко визначеної методики обліку критичного імпорту. Чинні національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку (НП(С)БО), так само як і міжнародні стандарти фінансової звітності (МСФЗ), не містять спеціалізованих норм, які б враховували особливості імпорту товарів критичного призначення. Зокрема, не врегульовано порядок обліку операцій в умовах валютних обмежень, прискорених строків постачання, використання пільгових режимів оподаткування чи митного оформлення.

Виникає необхідність адаптації загальних облікових норм до специфічних умов діяльності. Унаслідок відсутності спеціалізованих інструкцій, підприємства вимушені самостійно інтерпретувати загальні норми бухгалтерського обліку та адаптувати їх до конкретних ситуацій, пов'язаних із критичним імпортом. Це стосується, зокрема, відображення курсових різниць при розрахунках, оцінки імпортованих активів за справедливою вартістю у разі коливань ринку, а також ведення управлінського обліку для контролю за ефективністю таких поставок.

Відсутність уніфікованих підходів до оформлення первинної документації та відображення господарських операцій. На практиці фіксується значна варіативність у підходах до формування первинних документів, що підтверджують операції з критичним імпортом, а також до способів їх відображення у системі бухгалтерського обліку. Це знижує порівнюваність показників між підприємствами, усклад-

нює зовнішній аудит та унеможливлює повноцінний державний моніторинг ефективності витрачання валютних ресурсів.

Таким чином, у сфері обліку товарів критичного імпорту зберігається низка системних невирішених питань. Це обумовлює потребу в розробці окремих методичних рекомендацій, стандартів або принаймні роз'яснень з боку державних регуляторів – таких як Міністерство фінансів України, НБУ та Державна податкова служба. Такий підхід дозволив би досягти більшої прозорості, точності та уніфікації облікових процедур у критично важливому сегменті зовнішньоекономічної діяльності.

Одним із ключових чинників забезпечення ефективності та прозорості обліку товарів критичного імпорту є уніфікація форм первинної облікової документації, а також інтеграція відповідних даних у сучасні системи електронного документообігу. Чирка Д.М. підкреслює важливість створення спеціалізованих форм документації, адаптованих до специфіки діяльності підприємств зовнішньоекономічної діяльності [13]. На сьогодні підприємства, що здійснюють імпорт критично важливої продукції, часто стикаються з фрагментарністю облікових процедур та відсутністю єдиних стандартів документообігу. Це, у свою чергу, ускладнює підтвердження належності товару до категорії критичного імпорту, знижує оперативність обробки інформації та створює ризики помилок у звітності.

Доцільним є нормативне затвердження уніфікованих зразків первинних документів, які можуть включати:

- довідку про віднесення товару до переліку критичного імпорту (із зазначенням відповідного коду за УКТ ЗЕД) (таблиця 1);
- розширений акт приймання-передачі імпортованих товарів критичного призначення;
- узагальнену форму бухгалтерської довідки для обґрунтування особливостей відображення операцій в обліку;
- спеціалізовані додатки до зовнішньоекономічного контракту, які фіксують умови поставки, графіки та джерела фінансування в умовах валютних обмежень.

Упровадження єдиних форм забезпечить підвищення якості та достовірності облікової інформації, сприятиме зниженню суб'єктивізму при тлумаченні операцій, а також оптимізує процеси зовнішнього аудиту, податкового контролю та валютного нагляду.

Особливо актуальним в умовах цифрової трансформації економіки є перенесення уніфікованих форм первинної документації до електронного формату та забезпечення їх інтеграції в автоматизовані системи бухгалтерського обліку та документообі-

Довідка про належність товару до критичного імпорту

Розділ	Зміст	Коментарі
1. Загальні відомості	– Назва підприємства – Код ЄДРПОУ, адреса	Ідентифікаційні дані підприємства
2. Інформація про товар	– Найменування товару – Код УКТ ЗЕД – Опис (характеристики)	Чітке визначення товару згідно з офіційним переліком критичного імпорту
3. Дані зовнішньоекономічного контракту	– Номер і дата договору – Постачальник – Країна походження	Основні реквізити договору, що підтверджують імпорт товару
4. Підстави віднесення товару до критичного імпорту	– Посилання на нормативний акт (постанова КМУ, рішення НБУ) – Опис причин належності	Вказівка на офіційний документ, що визначає критичність товару
5. Умови постачання	– Обсяги – Термін постачання – Валюта платежу	Умови, що можуть впливати на обліковий процес (терміновість, валютні обмеження)
6. Відповідальні особи	– ПІБ, посада, підпис та дата	Підтвердження відповідальності за достовірність інформації
7. Додатки	– Копії контракту – Ліцензії, сертифікати – Митні декларації	Документи, що підтверджують інформацію довідки

Джерело: сформовано автором

гу (наприклад, М.Е.Дос, COTA, BAS ERP тощо). Це дозволить оперативно обмінюватися даними між підприємствами, митними органами, банками та державними реєстрами (наприклад, через API-з'єднання з реєстрами НБУ або Держмитслужби).

Уніфікація та цифровізація первинної документації щодо критичного імпорту сприятимуть підвищенню прозорості фінансових потоків, мінімізації ризиків зловживань, забезпеченню належного обліку валютних витрат та більш ефективному управлінню державними й корпоративними ресурсами. Приклад структури уніфікованого первинного документа «Довідка про належність товару до критичного імпорту» представлено у таблиці 1.

Довідку доцільно оформити в електронному вигляді з використанням уніфікованих форматів з електронним підписом для інтеграції в системи електронного документообігу. Для підвищення контролю можлива автоматична валідація даних через зв'язок з державними реєстрами (НБУ, Держмитслужба). Аналогічну структуру можна використовувати і для інших первинних документів щодо обліку товарів критичного імпорту — актів приймання-передачі, бухгалтерських довідок тощо.

Оскільки НП(С)БО та МСФЗ не передбачають окремого облікового алгоритму для критичного імпорту, застосовується адаптація загальних норм із урахуванням особливостей.

Особливості обліку товарів критичного імпорту в умовах валютних обмежень включають:

- купівля іноземної валюти дозволена лише за наявності офіційного підтвердження статусу критичного імпорту;

- до бухгалтерських документів додається копія листа/довідки НБУ або Держмитслужби;

- підприємство зобов'язане формувати аналітичні реєстри обліку критичного імпорту з деталізацією по номенклатурі, контракту, сумі та коду УКТ ЗЕД.

Дата оприбуткування товарів критичного імпорту визначається за загальноприйнятими правилами — в момент переходу до підприємства економічних вигід та ризиків, пов'язаних із володінням цим активом. Такий момент може бути встановлений відповідно до:

- умов постачання за Інкотермс, що закріплені у зовнішньоекономічному договорі. У цьому випадку дата оприбуткування відповідає даті переходу ризиків і відповідальності за товар від постачальника до покупця. Наприклад, за умовами EXW такою датою буде момент, коли товар передано покупцеві на складі продавця;

- дня фактичного отримання контролю над товаром, що виявляється у його фізичному розміщенні на складі покупця або на митному складі, у разі, якщо товар не надходить безпосередньо на підприємство.

Варто зазначити, що обраний підхід до визначення дати оприбуткування має застосовуватися послідовно для забезпечення облікової політики підприємства. При цьому слід враховувати, що дата переходу ризиків і вигод може не збігатися з юридичним моментом переходу права власності на товар критичного імпорту або з датою митного оформлення.

Висновки. Методика обліку критичного імпорту повинна забезпечувати збалансоване поєднання

гнучкості в застосуванні загальних положень національних і міжнародних стандартів обліку (НП(С) БО, МСФЗ) із суворим дотриманням регуляторних вимог, зокрема валютного контролю, митного законодавства та цільового використання державних чи валютних ресурсів. Такий підхід дозволяє підприємствам адаптувати усталені облікові процедури до специфіки функціонування в умовах надзвичайної економічної ситуації – воєнного стану, форс-мажорів або порушення логістичних ланцюгів.

У структурі облікової системи важливо передбачити наявність спеціальних інструментів аналітичного обліку, які дозволяють окремо ідентифікувати всі операції, пов'язані з критичним імпортом – від етапу передконтрактної підготовки до фактичного використання імпортованих товарів у виробничому чи соціальному процесі. Така деталізація створює передумови для ефективного моніторингу, контролю і подальшого аналізу ефективності використання імпортованих ресурсів.

Крім того, методика обліку критичного імпорту виконує важливу контрольно-аналітичну функцію, оскільки забезпечує:

- прозорість у витратах – через документальне підтвердження економічної доцільності й вартості поставок;

- дотримання принципу цільового призначення ресурсів – відповідно до функціонального призначення товарів (медицина, енергетика, оборона тощо);
- зниження ризиків неправомірного або неефективного використання коштів, особливо в умовах обмеженого бюджетного фінансування чи валютних інтервенцій.

Узгодження таких підходів сприяє формуванню системного облікового середовища, яке відповідає не лише вимогам фінансової звітності, але й запитам державного контролю, аудитів, міжнародних партнерів і донорів. Саме тому розроблення та впровадження стандартизованої, але адаптивної методики обліку критичного імпорту має ключове значення для забезпечення економічної безпеки, стійкості державного управління та публічної прозорості в умовах надзвичайної ситуації.

Подальші дослідження мають зосередитися на вдосконаленні методичних підходів із врахуванням цифрових технологій, розробці галузевих моделей обліку, оцінці впливу змін регуляторного середовища, а також аналізі міжнародного досвіду для адаптації практик до кризових умов. Такі кроки сприятимуть підвищенню точності обліку, прозорості фінансової звітності та ефективності управління критично важливими запасами.

Список літератури:

1. Владичин М.Б., Струк Н.С. Організація обліку зовнішньоекономічної діяльності торговельних підприємств: стан і перспективи покращення. *Бізнес Інформ*. 2015. № 7. С. 35–41.
2. Гордополов В. Ю. Методологічні положення бухгалтерського обліку експортно-імпортних операцій підприємств. *Агросвіт*. 2018. № 13. С. 15–27. URL: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2018/4.pdf
3. Литвиненко Н. О., Нашкерська М. М., Фаль Ю. Я. Імпортні операції з товарами: особливості оподаткування та його облікове відображення. *Бізнес Інформ*. 2020. №10. С. 276–285. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-276-285>
4. Матвєєв М., Лебедченко В., Гайдай Г. Регулювання ЗЕД в умовах війни. *Наукові перспективи*. 2022. № 5 (23). С. 232–245.
5. Мирончук В., Матвєєв М., Голомша Н. Митні процедури забезпечення зовнішньоекономічних операцій під час воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 39. URL: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1386>
6. Мозгова Г. В., Євтушенко В. А., Стовбуненко Д. Д. Теоретичні аспекти імпортової діяльності підприємств України. Теоретичні аспекти імпортової діяльності підприємств України. *Бізнесінформ*. 2021. № 12. С. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-34-40>
7. Плекан, М.В., Мартенюк, В.П. Особливості обліку та оподаткування експортно-імпортних операцій в умовах війни. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип.4 5. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-30>
8. Податковий кодекс України від 02.12.2010 р. № 2755-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 01.08.2025)
9. Про валюту і валютні операції: Закон України від 21.06.2018 р. № 2473-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (дата звернення: 01.08.2025)
10. Про зовнішньоекономічну діяльність: Закон України від 16.04.1991 р. № 959-XII, URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (дата звернення: 01.08.2025)
11. Про окремі питання щодо забезпечення здійснення імпорту: Постанова Кабінету Міністрів України № 153 від 24 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text> (дата звернення: 01.08.2025)
12. Рета М. В. Облікове забезпечення операцій в іноземній валюті: окремі аспекти. *Молодий вчений*. 2017. No 2 (42) URL: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/2/74.pdf>
13. Чирка Д.М. Документування на підприємствах зовнішньоекономічної діяльності. Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу: міжнародний збірник наукових праць. 2011. Вип. 1 (19). С. 393–400.

14. Чиркова Ю., Ткачук Б. Особливості оподаткування зовнішньоекономічних операцій під час воєнного стану в Україні. *Економіка та суспільство*. 2022. № 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-76>

References:

1. Vladychyn M.B., Struk N.S. (2015) Orhanizatsiia obliku zovnishnoekonomichnoi diialnosti torhovelnykh pidpriemstv: stan i perspektyvy pokrashchennia [Organization of accounting for foreign economic activity of trading enterprises: status and prospects for improvement]. *Biznes Inform*, vol. 7, pp. 35–41.
2. Hordopolov V.Yu. (2018) Metodolohichni polozhennia bukhhalterskoho obliku eksportno-importnykh operatsii pidpriemstv [Methodological provisions for accounting for export-import operations of enterprises]. *Ahrosvit*, vol. 13, pp. 15–27. Available at: http://www.agrosvit.info/pdf/13_2018/4.pdf
3. Lytvynenko N. O., Nashkierska M. M., Fal Yu. Ya. (2020) Importni operatsii z tovaramy: osoblyvosti opodatkuvannia ta yoho oblikove vidobrazhennia [Import operations with goods: features of taxation and its accounting reflection]. *Biznes Inform*, vol. 10, pp. 276–285. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-10-276-285>
4. Matveiev M., Lebedchenko V., Haidai H. (2022) Rehuliuivannia ZED v umovakh viiny [Regulation of foreign economic activity in wartime]. *Naukovi perspektyvy*, vol. 5 (23), pp. 232–245.
5. Myronchuk V., Matveiev M., Holomsha N. (2022) Mytni protsedury zabezpechennia zovnishnoekonomichnykh operatsii pid chas voiennoho stanu v Ukraini [Customs procedures for ensuring foreign economic operations during martial law in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*, vol. 39. Available at: <http://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1386>.
6. Mozghova H. V., Yevtushenko V. A., Stovbunenko D. D. (2021) Teoretychni aspekty importnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy. Teoretychni aspekty importnoi diialnosti pidpriemstv Ukrainy [Theoretical aspects of the import activity of Ukrainian enterprises]. *Biznesinform*. vol. 12, pp. 34–40. DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2021-12-34-40>
7. Plekan, M.V., Marteniuk, V.P. (2022) Osoblyvosti obliku ta opodatkuvannia eksportno-importnykh operatsii v umovakh viiny [Peculiarities of accounting and taxation of export-import operations in wartime]. *Ekonomika ta suspilstvo*. vol. 45. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-45-30>
8. Podatkovyi kodeks Ukrainy vid 02.12.2010 r. № 2755-VI [Tax Code of Ukraine dated 02.12.2010 No. 2755-VI]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (accessed August 01, 2025)
9. Pro valiutu i valiutni operatsii: Zakon Ukrainy vid 21.06.2018 r. № 2473-VIII [On currency and currency transactions: Law of Ukraine dated 21.06.2018 No. 2473-VIII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2473-19#Text> (accessed August 01, 2025)
10. Pro zovnishnoekonomichnu diialnist: Zakon Ukrainy vid 16.04.1991 r. № 959-XII [On foreign economic activity: Law of Ukraine dated 16.04.1991 No. 959-XII]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/959-12#Text> (accessed August 01, 2025)
11. Pro okremi pytannia shchodo zabezpechennia zdiisnennia importu: Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy № 153 vid 24 liutoho 2022 r [On certain issues related to ensuring import: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine No. 153 dated February 24, 2022]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/153-2022-%D0%BF#Text> (accessed August 01, 2025)
12. Reta M. V. (2017) Oblikove zabezpechennia operatsii v inozemnii valiuti: okremi aspekty [Accounting for foreign currency transactions: some aspects]. *Molodyi vchenyi*, vol. 2 (42) Available at: <http://molodyvcheny.in.ua/files/journal/2017/2/74.pdf>
13. Chyrka D.M. (2011) Dokumentuvannia na pidpriemstvakh zovnishnoekonomichnoi diialnosti [Documentation at enterprises of foreign economic activity]. *Problemy teorii ta metodolohii bukhhalterskoho obliku, kontroliu i analizu: mizhnarodnyi zbirnyk naukovykh prats*, vol. 1 (19), pp 393–400.
14. Chyrkova Yu., Tkachuk B. (2022) Osoblyvosti opodatkuvannia zovnishnoekonomichnykh operatsii pid chas voiennoho stanu v Ukraini [Peculiarities of taxation of foreign economic operations during martial law in Ukraine]. *Ekonomika ta suspilstvo*. vol. 40. DOI: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-40-76>